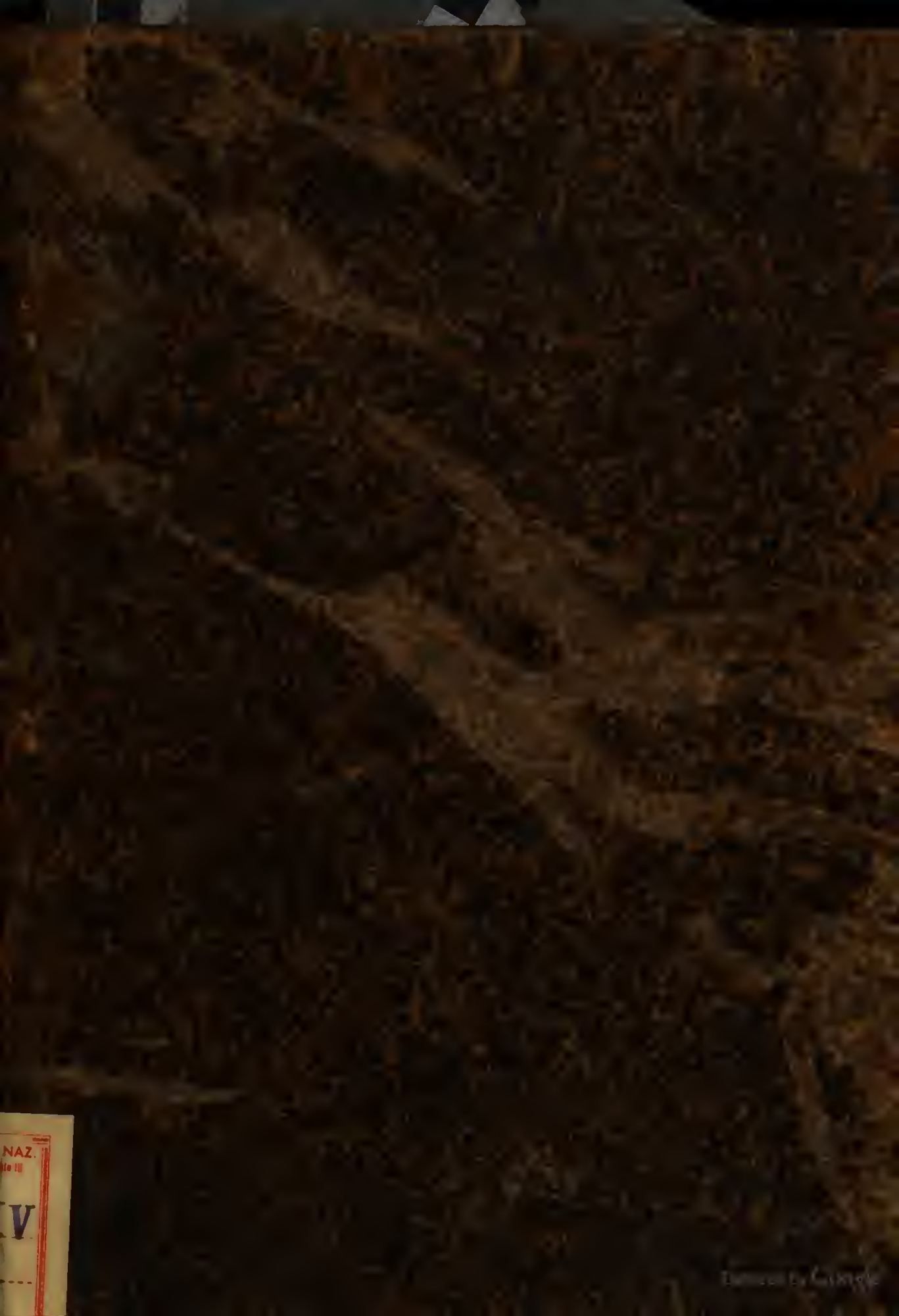

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXXV
F
29
NAPOLI

XXXV. F. 29

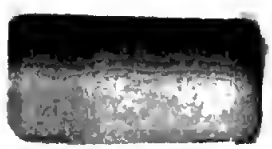

Beschrijvinghe

Van de vijf Colommen/

VAN

ARCHITECTVRE.

Te weten:

Tuscana, Dorica, Ionica, Corinthia ende Composita.

Geconterfeyt met alle vlijt/ naer de rechte Symmetrie en-

de Bouw-konst door den wijt-beroemden M. Hans Bloem, op wiens naem voor desen uptgegeven zyn sekere Figuren in hout gesneden / niet sonder merckelycke fauten/ en daer by seer dubieuse ofte duystere beschrijvingen/ dewelcke hier nu alle met groote neerstigheyd en vlijt gebetert zyn/ en in kopere Figuren cierlijck aen den dagh gegeven/

DOOR

CLAES IANSZ VISSCHER.

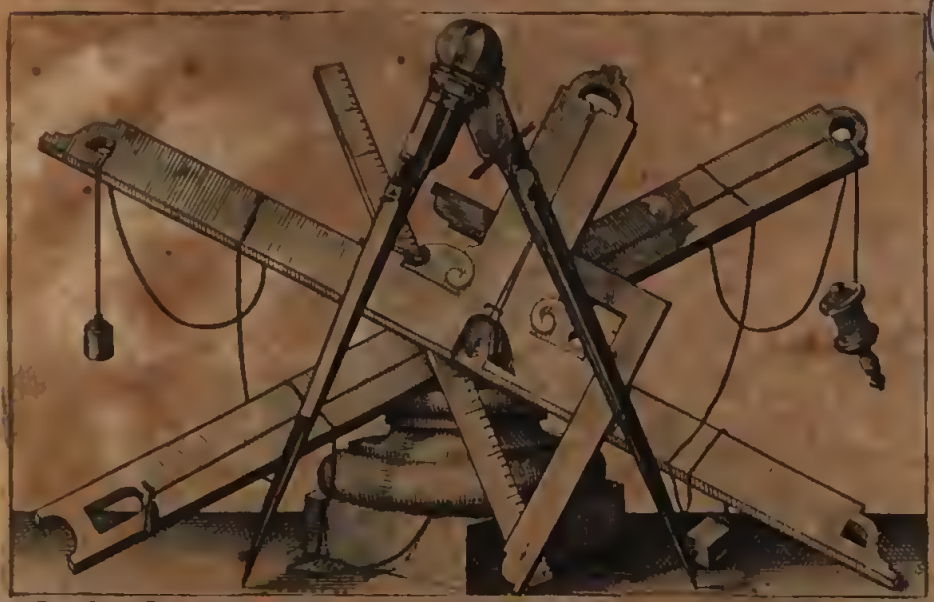

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Ock zijn hier noch by gevoegt sekere geciereerde Colommen/ getrocken upt den vermaerden Autheur Wendel Dieterling, tot groot voordeel/ dienst ende profijt van Schilders/ Metsers/ Steen-houwers / Gould-smeden / Beeldsnijders/ Schrijn-werckers/ Timmer-lieden/ Antijck-snijders/ ende allen anderen die met Passer ende Winckel-haeck wercken.

T' AMSTELREDAM,

Ghedruckt by Claes Jansz Visscher/ wonende inde Kalverstraet inde Visscher. 1623.

Den Leſer Saluyt.

OM alle Lief-hebbers der Conſt van Architecture ende Metſelrye te behelpen/ ſal ick hier nae wooꝛden ſchꝛyven van de vyf maniꝛen van Columnen/ te weten/ Tuſcana/ Doꝛica/ Jonica Coꝛinthia/ ende Compoſita: ende ſal vertellen hoe die haren eerſten oꝛſpꝛonck gehad hebben/ ende eerſt werf gevonden zyn.

☞ D'eerſte ende cuꝛſte Columne/ is geweeſt de Doꝛica/ de welcke eerſt opgebꝛacht is van eenen Lands-Heere genaemt Doꝛus/ de welcke een Heere was over Achaien ende Peleponeſus in Gꝛieckẽ. Deſe Doꝛus heeft eerſt in de Stadt van Argos onbedacht dꝛie danighen Tempel gemaeckt/ ende dit fatſoen van Metſelrye is naderhand voꝛt verbꝛeyd in meer ander ſteden van dien lande. Ende in dien tyde en wiſtmen noch van geen Simmetrie/ deplinge ofte mate. Maer naderhand als die van Aſſenen oꝛloghe voeꝛden in Aſia/ ende tot eenen Capiteyn hadden Jonem den Sone van Futhus/ ſoo hebben ſy het Land van Caria ingenomen/ ende hebben 't ſelve Landt geheeten Jonia/ na den naem van haren Hooftman Jon. Als ſy nu in 't ſelve Land begonden Tempels te bouwen ter eeren van hare Afgoden/ ſoo hebben ſy ten eerſten Apolina eenen Tempel ghemaeckt/ ſulcks als ſy gheſien hadden in Achaia. Ende noemden dien Tempel Doꝛicum/ om dieſwille dat ſy deſgheliꝛcks daer te voꝛen gheſien hadden in 't Landt van Doꝛia. Maer als ſy in dien Tempel de Columnen oppechten wouden/ ſo en hadden ſy niet de Simmetrie ende rechte mate van de Columnen. Ende want ſy groote neerſtighepdt deden om Columnen te maken die grooten laſt ſouden moghen dꝛagen/ ende nochtans fraep ende luſtigh zyn om aenſien/ ſoo hebben ſy de mate ghenomen van eens mans voet: Ende vindende dat den voet is 't ſeſte deel vande lenghde van eens mans perſoon/ ſoo hebben ſy de mate gebꝛacht op de Columne: Ende ſo dicke als ſy maeckten het beneedenſte van den Schacht der Columne/ ſoo laugh oft hooghe maeckten ſy den Schacht ſes-mael/ mitsgaders 't Capiteel. Alſoo heeft die Columne Doꝛica eerſt werf haꝛe pꝛoꝛtie ende mate genomen na de lenghde ende ſterckte van eenen man/ ende was heerlyck om aenſien in Edificien ende Structuren. *Vitru. Lib. 4. Cap. 1. Dorica.*

Item/ naderhand als ſy der Afgodinne Diana eenen Tempel wouden maken/ ſo hebben ſy willen een nieuw maniere ſoecken/ ende hebben haer mate genomen naer 't lichaem van een Vꝛouwe die raen is van ſtature. Ende om dit ghevoeghlyck te doen/ ſoo maeckten ſy eerſt de dickte der Columne op het achtſte deel van der hooghde/ om dat de Columnen ſouden ſchynen hooghꝛ te zyn. Onder de Baſis van den Schacht der Columne lepden ſy een Spira/ dat beteeckende de ſchoenen ofte pantoffelen. Aen 't Capiteel ſetten ſy Voluten oft Wꝛongels/ beteeckenende daer dooꝛ die ghevlochten tupten oft opghebonden locken van den hayꝛe/ hanghende op de rechte ende flincke zyde. De Capiteelen vertierden ſy oock met cymatien ende encarpen oft feſtuen/ ende dat was ghelyck als hayꝛ op 't vooꝛhooft liggende. Deſe Columnen waren oock met ſtrien van boven neder waerts gote-wys uptghegroeft/ beteeckenende daer mede de plopen ende vouwen van langhe rocken oft tabbaerden/ die eerbaer vꝛouwen pleghen te dꝛaghen. Alſus ſoo heeft de Inventie van de Columnen tweꝛderhande onderſcheyd gheſhadt/ d'eene nae 't fatſoen des lichaems van een mans perſoon/ bloot ende ſonder cieraed: d'ander vercierd ende raen ghelyck een vꝛouwe perſoon. Maer de Nationelinghen/ wanꝛ ſy hae langher hoe ſubtyldeꝛ werden/ ende gheneuchte kreghen in repn dun werck/ ſoo hebben ſy de hooghde van de Columne Doꝛica ghemaeckt op ſeven Diameters van haer dichte/ ende die Jonica acht ende een half. Maer 't werck dat die van Jonien eerſt ghemaeckt hebben/ dat heetmen Jonicum. *Jonica.*

De derde maniere van Columnen is gheheeten Coꝛinthia/ ende wꝛyd ghemaeckt nae de ghelyckeniſſe van Maeghdelyckе ſtature. Want ghelycker wys de Maeghden (mids haꝛe jonckhepdt van jaren) teder/ raen ende rauck van leden zyn/ ende meeſt bequaem tot fraephepd ende cieraed/ ſoo is 't oock niet deſe maniere van Columnen. Men ſchꝛyft dat 't Capiteel van deſer Columne eerſt-werf gevonden is geweeſt tuſſchen maniere hier nae volghende: In de Stad van Coꝛinthen was een houwbaer Maghet/ die wierdt ſiech ende ſterf. Nae dat ſy begraven was/ ſoo heeft haꝛe Voeſter oft Mannecken dieſe in haer kindtshepdt ghevoeſtert hadde/ vergadert ſeker pottekens ende dierghelycke dinghen/ daer de Maget/ terwylen datſe leefde haer gheneuchte in ghehadt hadde/ ende heeft die ghedaen in een mandeken of koꝛfken van Teenen ghevlochten/ ende heeft dat alſoo gheſet boven op 't Graf vande Maghet/ deckende 't mandeken met eenen Tichel-ſteen/ om dattet te langhꝛ onder den blaeuwen Hemel ſoude blyven durende. Ende ſoo dickwils een dinck valt/ ſoo was dit koꝛfken gheſet op eenen wꝛoꝛtel van Acanthus/ d welck wꝛ heeten Beeren-klaeuw. Als nu den Acanthus begoſt te maken/ ſoo en koſt de wꝛoꝛtel om des gheweychts wille niet recht op-waerts upt-geſtheten: maer de bꝛanꝛkens ende bladeren ſochten plaetſe aen alle zyden van 't voꝛſz mandeken om upt te waſſen/ ende mids de hoecken vanden tichel-ſteen/ ſoo zynſe bedwongen gheweeſt neder-waerts om te kꝛommen ende Voluten te maken. Dus is 't ghebeurt/ dat Callimachus *Corinthia.*

die om zynder konst in Marmer-steen te wercken van de Athenienſers / Catarethmos ghenaemt was/ paſſerende voor by dit Graf / gewaer ghewordẽ is dat deſen korf daer ſtont/ ende dat de Bladen rontſom den korf ſoo menwelyck op-wieffen. Ende want hy groot behaghen had in deſe nieuwicheyt / ſoo heeft hy in de Stadt van Corinthen Columnen ghemaeckt nae 't ſelve fatſoen / ende heeft de Simmetrie ende proportie van het Capiteel daer in ghebrocht/ alſoomen ſiet in het betreck van de Columne Corinthia. Op de voorſz: Columnen ſetmen oock meer ander formen ende manieren van Capiteelen / die nochtans haren oorſprongk hebben upt de Columne Corinthia / Ionica ende Dorica : Maer houden altoos de mate ende uptdeplinge. Ende dus ſo heeft de Columne Corinthia haer begintſel genomen te Corinthen/ na de ſtature ende lengde van eender Maget. Sũ gelyckerwys als de Ionica volgt de ſtature van eender Vrouwen/ ende van acht deelen is: ſo is de Corinthia van negen deelen/ naer uptwyſen van een ranche jonge Maegt.

Compoſita. Wt deſe drye manieren is noch een ghevonden die noch repnder ende ſubtijlder is dan de Corinthia/ende deſe maniere heetmen Compoſita / want zy t'ſamen gevoeght word vande voorſz: drie manieren van Columnen/ met goede bequame proportie t'ſamen gheſet. Deſe Compoſita is de langhſte in proportie van thien deelen/ ſoo 't inde Figure blyckt.

Tuſcana. Naer deſe is ghevonden de Tuſcana / dat een ſeer oude maniere van Columne is / ſoo Plinius ſchryft: Want de Tuſci / (die nu bewonen 't Hertoghdom van Florence) die hadden haer af-komſt van de Gruecken. Ende daerom ghelyckt de Tuſcana ſeer wel de Dorica. Sommighe Meeſters van Architecture ſchryven dat deſe Columne haren naem heeft naer eenen ſekeren Keuſe Tuſcano ghenoemt/ van den welcken de Oupterſten haer af komſt hebben / ſoomen beſchreven vind. Het is waerachtigh dat de Tuſcane de groſſte ende ſterckſte is onder alle Columnen / ende datſe om haerder ſterckheyt wille ghenoemt word Tuſcana. Ende daerom heb ick die oock voor in 't beginſel geſet/ want ſy en heeft niet meer als ſes deelen inde lengde oft hoogde/ de Dorica ſeven deelen/ de Ionica acht/ de Corinthia negen/ eñ de Compoſita thien.

☞ Dit ſchryve ick daerom / op datmen mercken mach dat deſe konſt niet nieuw oft onlanghs ghevonden is/ maer datſe over menigh hondert jaren gheweeſt heeft/ in den tyde dat den Koningh Salomon leefde. Want Joſephus ſchryft van den Tempel van Salomon te Jeruſalem ende 't Paleys / dat hy dat dede malen ende wercken op de Corinthiſche maniere. Deſe konſt is oock ghheuſeert geweeſt te Roomen ende te Venetien/ ende over al Italien / ende is binnen korte Jaren hier te Lande over-gekomen/ ende die waerachtighe Simmetrie is ſoo klaer in 't licht ghebracht / dat de Romeynen noch Venetianen nopt ſo ſekeren mate gehad en hebben / alſmen nu in deſe Columnen ſien mach / ſo wel in de hoogde/ dickte ende breede/ als in verdunninge / over-ſteken / ende diergelycke / ſo datter niet een linie en is/ ſy en heeft haer rechte Simmetrie ende deplinge. Hier toe hebben wy groote naerſtighepd gedaen om uwe E. ſo veel ons doenlyck was/ een geſuyvert en goed werck aen te bieden/ want voor deſen upt-gegeven is een ſeker Boeck in hout geſneden van deeſ materie/ daer vele dinghen dubieus ofte duyſter in beſchreven zyn/ oock de beſchryvinge tegen de maet/ ende de maet tegen de beſchryvinge ſtrydet. Dit alles is hier in gebetert ende voorſien/ dies bidde ick uwe E. deſe myne moeyten ende arbeyd in danckē aen te nemen. Vaert wel.

Tot waerſchouwinge van den Kooper.

ALſo ick met groote blyt en ſonderlinge luſt dit Boeck hadde in 't licht gebracht / am W. E. daer mede/ als met een wel gheordineert werck / perfectelyck te onderwyſen in deſe Materie / ſoo is my dit ſelve terſtont van eenen onbeſchaemden Bupl-gewin ſoecker naer-gedruckt/ vol valſche en ondingende Platen/ van gen leer-ſonghen ghemaeckt/ om den Kooper ſyn geld met bedrogh upt de Beurs te lichten. Deſe Copy is gedruckt op deſen naem:

t' HANTWERPEN,

By Peter Verbieſt/ Kaert ende Kunſt-verkooper/ wonende op de Lombaerde-Veſt inde nieuwe Wereld. 1619.

Hoemen deſe vijf Columnen ſal gebruycken ende in 't werck ſtellen.

IN den eerſten / ſoo en verwondert u niet dat de ſtylobate van de Columne Tuſcana op een zyde gheen Cimatium en heeft: want dat 's daerom om datſe groſ ende ſterck is/ ende gheſet wordt in groote Edificien / als Bolwercken/ Artillery-huyſen / ende dergheliche: ende 't Cimatium ſoude veel plaetſe nemen/ ende ſoude letten ende geſchend worden in upt ende in-voeren van 't geſchut ende buſſen. Daerom ſal elck Werck-Meeſter in den eerſten bedencken welcke manieren van Columnen dat hem beſt gheleghen zy tot ſynen wercke / want d'een Columne is ſtercker ende grover dan d'ander / ſo wy vermaent hebben in de Prefatie. Alsdan mach hy oock den Schacht der columne een deel oft een half deel langer maken dunckt hem goed. Maer gebeurdet dat twee columnen d'een op d'ander ſouden moeten ſtaen / ſoo ſal de hoogde der onderſte columne gheſteplt worden in vier deelen / ende drie van die deelen ſal die bodenſte columne hoogh zyn/ upt ghedeplt wrſende met die mate na uptwyſen vande Figuren der ſelver columnen. Oock moetmen toeſien/ alſmen de columnen d'een op d'ander ſet/ datmenſe niet contrarie en ſette/ als de Dorica op de Corinthia/ oft de Tuſcana op de Dorica. Maer men moet daer in de rechte ordinantie houden/ te weten: Datmen ſette de Dorica op de Tuſcana/ de Ionica op de Dorica/ de Corinthia op de Ionica/ ende de Compoſita op de Corinthia. Sommiges nochtans machmen ſetten de Corinthia op de Dorica/ de Compoſita op de Ionica/ oft Dorica/ ende de Ionica op de Tuſcana / ſo dattet den Architect duncken ſal beſt voeghende tot zynen werckе.

DESCRIPTION
des cinq ordres de
COLOMNES
Aſçavoir:
Tuſcane, Dorique, Ionique, Corinthe, & Compoſée.

Contrefaictes avec diligence, ſelon leur Simetrie Iuſte, & l'art de Maſſonnerye, par tres renommé *M. Hans Bloem.* au nom duquel on a mis en lumiere pluſieurs Figures taillées en boys, avec beaucoup de fautes & deſcriptions obſcures, leſquelz ſont icy coriges, & taillez, en figure de cuivre curieuſement,

PAR

NICOLAS IANZON VISSCHER.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

L'on a adjouté auſſi pluſieurs termes, & colomnes ornez & enrichis ſuivant leur ordre, tirez du tres renommée Autheur *Vuendel Dieterlang*, au ſervice & profit des Maſſons, Tailleurs de pierres, Charpentiers, Menuiſiers, Paintrez, Orfebvrez, Graveurs, & generalement pour tous qui travaillent avec le compas, & autres Inſtrumentz.

A AMSTERDAM,
Imprimé par Nicolas Ianzon Viſſcher,
demeurant en la rue dite de Kalverſtraet, en l'enſeigne du Peſcheur. Anno 1623.

Au Lecteur, Salut.

POVR Agréer, aux amatteurs d'Architecture, & Maſſonnerye. Ie diray en peu de parole, les cinq ordres de Colomnes. Aſçavoir Tuſcane, Dorique, Ionique, Corinthe, & Compoſée. Et diray auſſi leur commencement, & comment elles ont eſté Inventées.

La premiere, & plus ancienne, eſt la Dorique, Inventée d'un Seigneur nommé Dore, lequel vivant au paix Dachie, fonda une ville en argos, en laquelle il fiet baſtir un temple, afin de le dedier a la déeſſe Iuno. Et quand ce vint a y pleſſer & edificier des Colomnes, les conducteurs & maiſtres des ouvrages, Ne ſçavoyent qu'elle proportion & Simetrie donner: Mais ſur ces Inquietudes, & trauail, ilz eurent eſgard, a la ſtatue d'un homme.

Meſurant la plaute du pied d'icelluy. Treuvant donc que ceſte meſure faiſoit a tout homme bien proportionné, une ſixiéme partie de ſa hauteur ilz donnerent ceſte proportion a leur colomne: & ce de telle largeur qu'eſtoit l'extendue, du diamaiſtre par embas, Autant le foys vouleurent les dictz maiſtres, y apliquer ceſte hauteur: Mais afin qu'elle reſemblaſt & iroit d'avantage ladicte ſtatue, ilz luy ont auſſi donné ſon diminument. Car il vous eſt facile, de remarquer que l'homme, eſtant droict, ſur ces Iambes, il ce treuvera avoir plus de groſſeur, aux bas deſdictes Iambes, que non pas en la teſte, meſme que ceſte enfleure par le bas, y apporte une tres-bonne grace. Outre meſme quelle ſemble, luy apporter de la force, & ſerve comme d'arboutant, a icelle. Tu cognoiſtras auſſi, pour autre raiſon, que nature faiſant ſon effort, a la croiſſance des tiges des Arbres, ilz croiſſent & viennent touſiours peu plus gros au pied, que non pas au haut. De ſorte que ſi cela eſt de toy, bien entendue & conſiderée, ſe treuvera que les auſiens, l'on formée & erigée, au plus pres de nature, qu'il leur a eſté poſible. Voila donc l'origine de la premiere Colomne nommée Dorique qui toutefois eſt la deuxiéme en l'ordre des baſtimentz, là Ionique a ſuivy ceſte premiere dicte Dorique. Car les Ioniens, voulant edifier un Temple, a l'image Diane, cherchans donc une façon Nouvelle, par invention tranſporterent la gayeté femynine, A l'uſage de la colomne Ionique, tenant la ſixiéme d'une huictiéme partie, afin qu'elles euſſent une eſpeſſe plus relevée. Et ainſi avec 2 Inventions differente, previndrent a l'effaict de leur deſir. Ainſi donc l'invention des Colomnes, a en double diſtinction, l'une prenant ſa forme, ſur la ſtatue d'un homme, & l'autre ſur la ſtatue d'une femme, & apres ce, les Maiſtres ſuccédantz aux précédentz, ce delectans & cherchans touſiours, a leur donner plus de graſſe & beauté, aymantz les formes delicates. Donnerent a la hauteur de la Dorique, 7 fois la largeur de ſon diamaiſtre. Et a la Ionique 8 & demy, La Corinthe a eſté inventée, ſur la proportion d'une pucelle, d'autant que les filles en leur aage tendre, ſont de membre greſle & delié, mais eſtantz parez ſe montre d'aparence bien plus relevée & exquize, ſon Chapiteau, ſelon vitruve, & autres, leſquelz nous ont donné ceſte cognoiſſance, fut Inventé par Calimachus, exeelent maiſtre, qui pour ſa ſubſtillité d'eſpriſt, feuſt nommé par les arteniens Catatechos. Les autres eſpeſſes de Colomnes, ont eſté tirez & Inventez de celles cy devant declarez, par les maiſtres ſuccedantz, mais toutefois, la premiere inventée. Et la plus auſterne, eſt la Dorique, comme dict eſt.

L'uſage

L'uſage des cinq ordres de Colomnes.

NE vous eſmerveilléz point, ſi la Stilobate, de ceſte Colomne Tuſcane, n'a point de Simaize d'un coſté. La raiſon eſt acauze de ſa groſſeur, & force, meſme que l'on ſe ſert ſouvent d'icelle, aux grandz Edifices, comme Fortereſſes, Maiſons d'Artillerye, & a de ſemblables œuvres. En ce cas la Simaize tiendroit trop de plaſſe, & l'ors on la pouroit rompre, amenant ou retirant l'Artillerie. C'eſt pourquoy chacun Architecte, & conducteur, de tel ouvrage, Conſiderera l'ordre qu'il luy eſt convenable, car l'une eſt plus maſive que l'autre, ainſi que l'avons declaré, ſi debvant, & comme auſſi il ſera remarqué, de chacune Figure en ſon particulier: Mais quand il ſera beſoin, de Plaſſer une Colomne ſur l'autre, on diviſera la hauteur d'icelle Colomne Superieure, en quatre parties, & la Colomne Inferieure en aura trois, diviſée & partie avec ſa propre meſure, il faut auſſi prendre garde, dy Plaſſer l'une pour l'autre, Aſçavoir la Tuſcane ſur la Dorique, ou la Dorique, ſur la Ionique, &c Mais en çela, on doibt ſuivre la vraye & parfaitte ordonnance, qui eſt la Dorique, ſur la Tuſcane, la Ionique, ſur la Dorique, la Corinthe, ſur la Ionique, & la Compoſée, ſur la Corinthe, & ce faiſant l'ouvrage, ſera ſans faute.

TVSCANE

Ionique Orné

L [illegible] comparée à un [illegible] Colomne y a [illegible] Rustique, [illegible] 6, [illegible] 8, [illegible] Et [illegible] 6, [illegible] Cerclé [illegible] Colomne [illegible] Baze, [illegible] 8, [illegible] Tige [illegible] Simaze [illegible] Cornice [illegible] Baze [illegible] Pointe [illegible] Baze [illegible] Frize [illegible] Cornice [illegible] Simaze [illegible]

TVSCANA

TUSCANA.

& la Baze, ſert [illegible]. Les 2 plus
[illegible]
Partirete [illegible]
aux bouts [illegible]
[illegible]
Lequel [illegible]
le [illegible]
[illegible]
qui traverſe le [illegible]
ne [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

DORIQVE

DORICA.

DORICA

IONIQVE

Troisiesme Ordre.

LA troisiesme Colomne comme avons dict en la preface, a este erigee & colloquee sur la haulteur de la Corniche, la hauteur de laquelle sera divisee en sept, la premiere d'icelle marqué A, sera divisee dereches en vingt deux, & cela sera la tot le largeur du Plinte cy bas, Apprez en lairez trois de ses parties a chacun costé se faisant les vingt parties restans sera la grosseur de la Colomne par le bas, ainsi donc la Sime & Chapiteau contiendront sept parties de grosseur dudict troncq. La Baze contient la demye hauteur de la Tige, laquelle Baze divise rez en trois, dont sera le Plinte les deux restans feront ladicte Baze, laquelle sera divisee en sept parties en sept dont font le Thore inferieur, le reste ensemble comprenant la Pomme sera cucor party en trois & chacune aura 6 parties, ainsi que la figure le demonstre.

Le filet posé sur ledict Thore, sera faict ainsi, tu partiras le diametre du troncq en douze une partie sera pour les deux costés & le diametre du troncq, est une partie de la largeur, du filet.

Les autres parties en nombre, auront leur proportion comme il est notté en la platte forme du Sime.

Au fin regard du troncq sera mis le Chapiteau la description duquel sera faicte en ceste sorte.

Tu diviseras la largeur du troncq par le bas en dix huict, mettez les dix huict parties sur le Chapiteau & sur chacun costé une partie & demye, le Filet ou est marqué les dix huit parties, aura une demye d'icelles en hauteur l'une de ses parties dessus le Sime, avec ledict Filet les dix-huit parties du reste mettras au costé, divisant iceux ainsi. Vne appartiendra au Sime, deux au Trochile des rouleaux, deux a l'Echine avec les jeux de Boulde, une au Thore, ou Astragale, les restantes parties appartiennent, au cercle, denbas joygnant la rouleure dessubz la volute.

Et en la partie superieure dudict troncq, sera faict le Tailloir qui aura douze dictes parties, & sera apprez, ce, divisee en trois, la projecture sera aussi projectee que la hauteur.

Pour le Chapiteau de ladicte Colomne, la rouleure d'icelluy sera faicte & tiré, ainsi qu'il est enseigné en la rouleure du grand Chapiteau Ionique.

Le diametre du tronc sera trouvé en ceste maniere, la Tige sera partie en 6 parties esgalles, 2 desquelles demeureront droictes. Apres tires ou continues ses lignes jusques au haut dudict troncq, & quand toutes ses lignes sont tirez vous ferez un demy cercle sur la ligne de xi-

IONICA. I.

De derde Columne (soo wp in de Prologe is gheseyt hebbe) wort gemaeckt naer de stature der Ionischer Vrouwen. De hooghde van deser Colomne moet ghedeylt worden in 7 deelen/ waer af dat een deel gheteeckent met de letter A/ wordt ghedeylt in 22 deelen/ ende dat is de gantsche breedte van den Plinthus beneden. Daer na lacet op elcker zyde drie deelen staen/ om te maken de dichte van 't Cymatium beneden/ de resterende 16 deelen maken de dichte des Schachts der Columne. De hooghde des Schachts oft der Columne/ mudtsgaders het cymacium ende het Capiteel/ heeft acht deelen der dichte des Schachts. De Basis heeft de halve hooghde der dichte des Schachts. Ende ghedeylt zynde in drie deelen/ so is een deel den Plinthus/ de twee resterende deelen sijdp deylen in 7 deelen/ daer af competeren die drie den bovensten Thorus/ ende de reste wort ghedeylt in acht deelen/ daer af zijn de twee deelen de 2 middelste Astragali/ ende een yder plaetken oft regule sal een half deel breed zyn/ also de figure aptwijst.

Den regule dienen set op den thorus van het benedenste cymatium wordt aldus ghemaeckt. Deylt de breedde des Schachts in 22 deelen/ een deel op beyde sydé is het verdinnié des Schachts/ ende een half deel is de breede des reghels/ ende die zyphora oft oversteeckinghe.

Die ander deelen oft lijnmaten sullen haer projecture hebben/ soo hier inde Figure gheteeckent staet in de platte forme des Cymatij.

Boven ten epnde des Schachts setmen 't Capiteel/ wiens deylinghe aldus ghemaeckt wordt:

Deylt de breedde des Schachts beneden in 18 deelen/ set de 18 deelen boven op 't Capiteel/ ende set op elcker zyde een half deel daer toe. Deze regule daer in dese 18 deelen staen/ moet een half deel breedt zyn. Een van desen deelen maeckt de suna/ alsoo dat spaenderhalf deel met den regule breedt spruyt dese 18 deelen des reghels sullen ghyperneghen ter zyden setten/ deylende die aldus een deel competeert der suna/ twee deelen den trochilo der volute/ twee deelen den echino met de ovicules oft seljaeps-oogjen/ een deel den Astragalo met de baccis oft besien/ de drie over blijvende deelen hoozen tot de halven circkel beneden aen de voluta. Onder de volute sullen noch vier van dese 18 deelen ghenomen worden totter Pijpse.

Dat bovenste des Schachts salmen maken een Cuna hoogh wesende een ewaelfste deel der breede des Schachts gedeylt in drye deelen/ een deel totter plaetken 2 deelen tot den Astragalus/ wiens projecture oft oversteken soo groot is als zijn hoogde.

Die voluta oft Slecken wort ghetrocken soomen siet nae in de Figure van de groote Voluta der Jonica Columne.

Om den Schacht te verdunnen soo sijdp de Columne van beneden is/ Cymatium af deylen in sijs deelen/ ende daer af sullen de twee deelen bliven staen. Dan so trecktmen rechte linten op beyde zyden beginnende aen 't benedenste twaelfste deel des Schachts tot boven toe: Ende dwerse linten door elck deel van dese deylinghe van sesse.

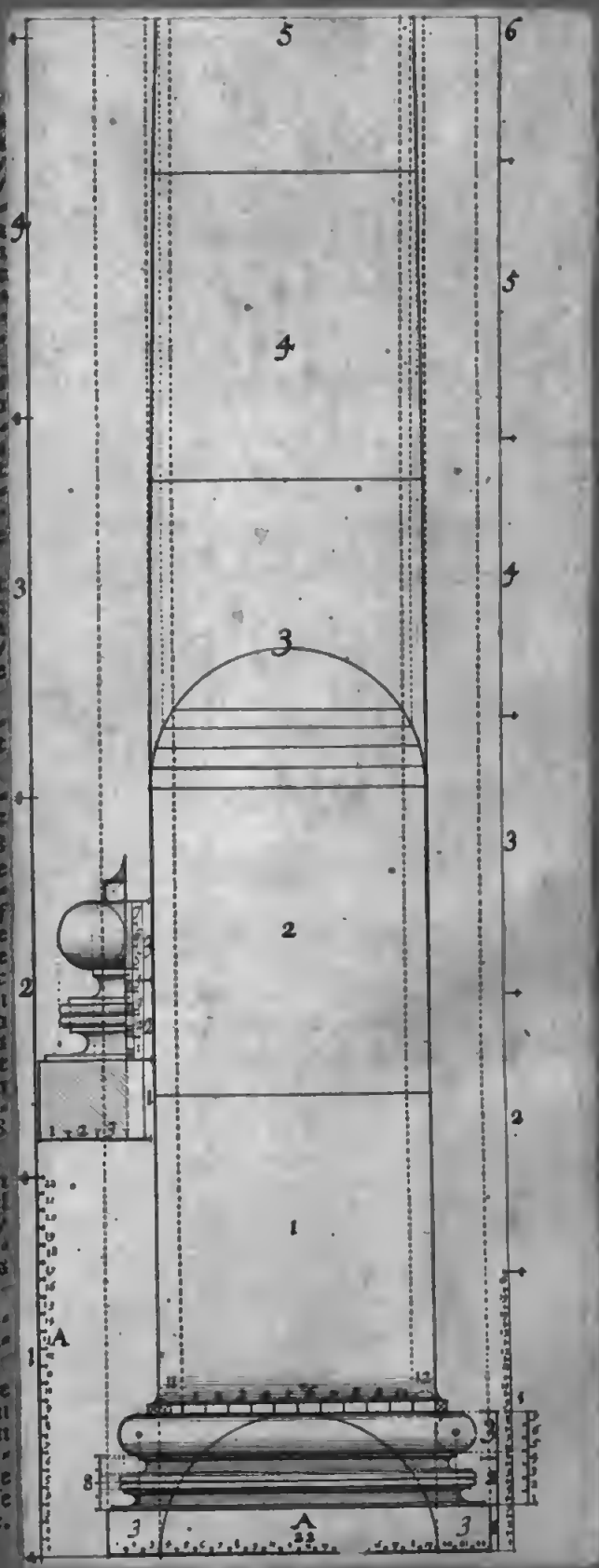

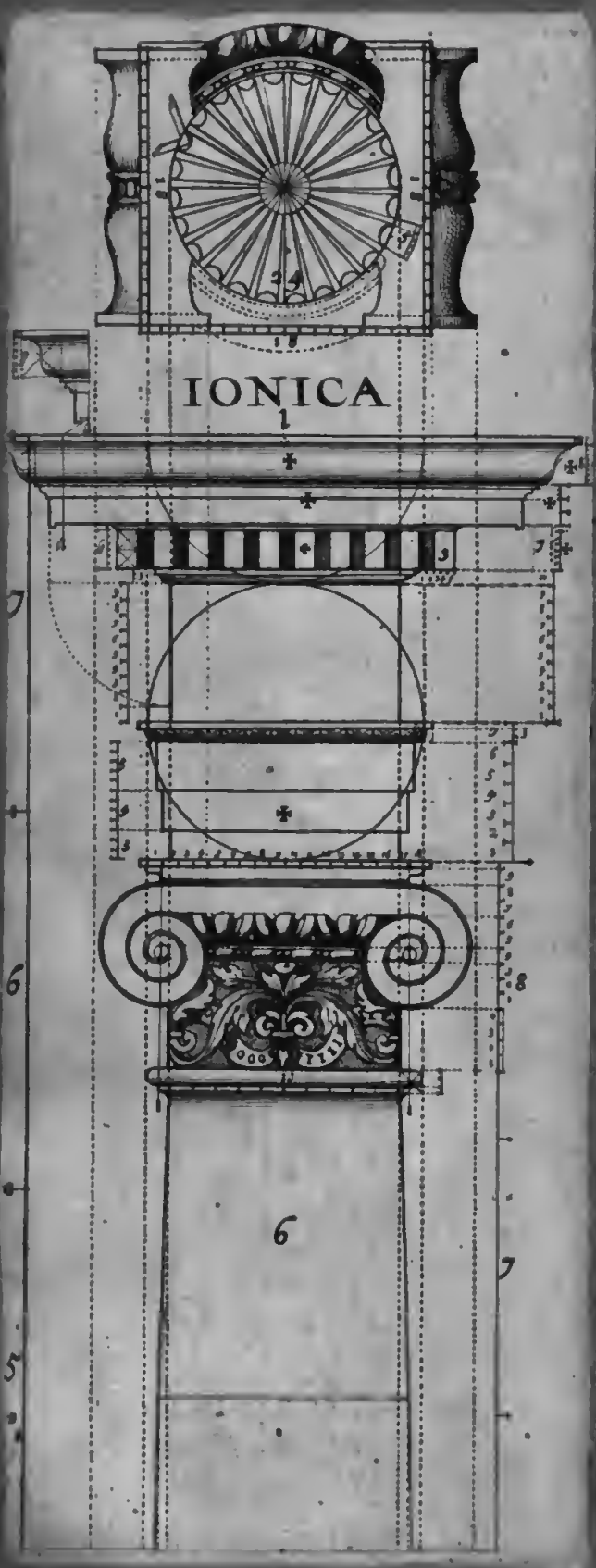

Ende als alle dese linien ghetrocken sijn / so sulop boven de linie des tweede deels maecken eenen halven circkel van t een eynd der dreede des middelste des Schachts tot 't ander eynd. Daernaer sulop de twee boghen des halven circkels / die tusschen die opghevoerde linien begrepen sijn / deplen in vier gelijcke deelen ende die maken de dwerse linien t'samen voegen so komt dan d eerste ende opperste deel / ende raeckt die linie die van t twaelfde deel opgerecht is tot plaetse daer sp den circkel deplt ende als dese linie opghevoert wesende ten eynde va het seste deel des Schachts ghecirkelt soo sult ghp ooch linien trecken upt de andere deplingen des circkels ende die sullen daermede over een comen. Als dese linien alsoo ghetrocken sijn / soo begint men den halven circkel / ende trecht linien om te verdunnen soo als ghp sien meucht in de Figure.

Ende alsoo komt de Columne op hare rechte verdunninen. Op dat Capiteel sel maken de Architrabe wiens hooghde sal hebben de halve dicte des Schachts onder den. Deplt dese Architrabe oft Epistilium eerst in seven deelen een deel geef op der Sime alsoo dat het derde deel van dien is boven het plaetsken. Dese sesteyne deelen sulop deplen in twaelf deelen / dese deelen tot behoef van de benedenste Fascia vier totte middelste / vijf van tot opperste / ende opgeset soo dese Figure upt wijst.

Hier nae volght de Puipse die is soo hooghe als de Architrabe / ghedeplt in negben deelen / een van die deelen is voor de Sima oft Coronissen onder den Denticulus. Het derde deel van die maeckt het plaetsken ende de ander twee deelen maken de Sima. Op de Sima setmen vier hoecighe tanden de hooghde van dien is soo hooghe als de minste fascia der Architrabe / ende het over-stekken van dien als dese is te hooghde. Van breedde is de helft van der hooghde ende de twee derde deelen der breedde staen die tanden of straeghlijnen van malkanderen opten. Den Denticulus voorschreven een kleyn cimatium hoogh wesende een derde deel van eenen Denticulus het derde deel van dien is t plaetsken de reste dat is de Sima in t viercant over-gestelen.

Naer desen soo maecktmen de Cozone / ende die is soo hooghe als de middelste fascia. De projecture is ghelijck het over-stelen der Puipse. Als men sien mach in dese Figure.

Boven op 't upterste van die Columne setmen de Cozonice / ende die is soo hooghe als de middelste fascie der Architrabe (die wp met een crupsghetrecken hebben gedeplt in seven deelen ende een deel daer toe ghedaen. Een seste deel vander Cozonice / dat is tot behoef van het plaetsken / de reste is tot behoef van die Sima het over-stelen van het plaetsken is ghelijck de hooghde.

Als dat ghp de Columne wilt canneleren / so sulop haer circumferentie oft omloop deplen in 24 deelen ende een van dese deelen ghedepit in wpve / soo is het vijfde deel de stria / de reste twee male malken den strietz oft den Canaliculus.

Dit is de waerachtighe Symmetrie ende proportie van deser Columne te weten ende te Corinthe ghe observeert bp den excellenten Architect Marcus Vitruvius.

sme lequel est [illegible] tu partiras donc le reste en quatre parties esgalles. Et les conjoindras avec les lignes obliques adonc viendra le premier triangle, lequel touchela partie deuxiesme ou elle divise le Cercle, ceste ligne tirée en haut touche la fin de la sixiesme partie du troncq, tu tireras aussi de lignes hors les autres [illegible] & se respondent l'un a l'autre les lignes estant ainsi tirées commencant au dernier Cercle comme vous voyez en la Figure. Ainsi la Colomne aura la grosseur.

Sur le Chapiteau sera posée l'Architrave de la hauteur d'icelle sera la moytié grosseur de la Tige, de la Colomne prinze par le bas, tu partiras icelle premiere en sept parties, l'Architrave en sept parties, l'une servira au Sime, la deuxiesme pour lame, & les deux parties restantes, seront parties en dentze, trois parties serviront a la Facye inferieure, [illegible] celle du milieu, cinq a la superieure projettée & imposée comme enseigne la Figure.

Sur icelle la Faize qui est de mesme hauteur que l'Architrave laquelle tu diviseras en neuf parties, l'une sera pour le petit petite Sime, la troisiesme faict lame, les deux autres parties font la Sime, sur laquelle sera mis dentz carree la hauteur d'icelle est comme la Facye au milieu, de l'Architerave, la largeur est la moytié de la hauteur & les deux troisiesmes parties de la largeur sont disjointes l'un de l'autre, sur la Dentelette l'on adjoutera une petite Sime, haute d'une sixiesme partie d'une Dentelette, la troisiesme partie d'icelle est lame le teste sera laditte Sime projettée en arriere.

Dessus l'extremité de la colomne architrave & Faize comme aux précédentes plasse la Cornice qui aura pareille hauteur que la Fasie du milieu de l'Architrave laquelle est notée avec une Croix, & sera divisée en sept parties, une partie servira au l'armes le reste au Sime la projecture du filet est pareille a la hauteur.

Si tu veux faire des colomnes aux Colomnes tu partiras la circonference en vingt & quatre parties, l'une d'icelles sera divisés en cinq la cinquiesme, est le plus & les quatre restantes font la Canicule, se faisant tous autres la vraye Simetrie comme le voyez en ceste presente figure

IONIQVE

Troisiesme Ordre.

Il y a une autre façon de Colomne Ionique, laquelle est fort bien à la précédente, excepté le Stilobare. Ainsi que la precedente Figure l'enseigne, la hauteur de cette Colomne, sera diuisée en 14 parties, la Stilobate en 2, que tu diviseras en 8, une partie sera pour le Sime Superieure, & l'autre pour l'Inferieure, le reste sera encor diuisé en 3 parties qui feront la Stilobate.

Les 2 Simes au costé droict, sera faict en ceste maniere, tu partiras la Baze en 3 parties l'une de celle sera la Plinte, la deuxiesme partie sera le Sime, du Plinte, & cela diuisé en 6 une partie sera le filet, sur la Plinte, & l'autre sera le Sime sous le Sime, la partie moyenne sera diuisée en chef en 2, l'une sera pour le Thore, & l'autre au Trochile, duquel la partie cinquiesme est le Filet, soubz ledict Trochile, la partie troisiesme, est le Filet superieur, & la premiere est la partie sixiesme de la hauteur du Stilobate. La Cornice Superieure du Stilobate, sera pareillement partie en 3 parties, la premiere sera diuisée en 6 parties, les 5 parties feront le Plinte, & la sixiesme sera le Sime, & Filet, la saillie doibt estre esgale à la Base.

La Cornice d'icelle Stilobate, au costé gauche sera diuisée en 3 parties, la premiere sera le Plinte de la 2 autres seront diuisées en 6, trois feront le Sime, & 2 le Thore. La troisiesme partie Inferieure, du Sime, sera diuisée en 6 parties, la premiere Superieure, au Thore, sera diuisée en 6, la sixiesme Filet, toutes parties de la hauteur totalle du Stilobate en 24 parties, diuisera la grosseur de la Base par douze, & les 3 parties estant faict sera la saillie de la Base aura 8 de ses parties pareillement.

Le Simbolle sur le Stilobate, aura la moytié de la grosseur de la Base, laquelle sera diuisée en trois, l'une sera Filet, les 2 autres parties sera diuisé en 3, l'une pour le Thore Superieur, mais les 2 autres seront d'abondant parties en 6 de ses parties le Thore, de celle la une cinquiesme sera le Filet, l'autre le Thore & une demye partie sera pour l'autre regle sur la facye & laisse sur les thores, [illegible] facye & demye facye. & ce qui reste en la saillie sera pour le Filet, la regle sur le Thore sera faict en ceste maniere. Tu partiras la grosseur du thore qui sera 2 parties, une partie & demye de 12 sera la largeur & projecture de la regle. La projecture entre des parties du Sime, sera esgale au demy diametre notté avec la lettre H.

Le couronnement du Thore sera faict en la façon precedente, excepté la saillie sera faicte de la largeur de la Corniche, comme celle a esté

IONICA II.

Dese is noch een ander façoen van Ionica Columne/ die is Ionica seer gheoorlooft ghenaemt den ſiplobate/ alsoo het blijckt op dese Figure. Des ghelijcx den Columne ghemaect eerſt ghedeplt in 14 deelen daer af 2 al de ſiplobate dyp deelen ende ghelijck de ſiplobate ſelue dyp deplen in acht deelen ende dese is het Cymatium boven een deel het Cymatium boven. De reſte gedeplt in dyp deelen / ſoo ſullen twee deelen ghelijck de breede der ſiplobate.

De twee cymatia op de rechte zyde worden alſo gemaeckt: de Baſis in dry deelen / d'een van die deelen is den Plinthus de tweede deel is de Sima des Toruus: Ende die ghedeplt zynde in ſes deelen ſoo is een van die deelen 't plaetſken op den Plinthus ende een deel is den regule boven de Sima. Het derde deel der Baſis ſal ghedeplt worden in twee ghelijcke deelen daer af word een deel gegheven den thoro/ende d ander den Trochilo/ wiens wyſde deel is 't plaetſken onder den thorus. Daer den thorus ghedeplt weſende in dyp deelen / ſoo is een der deendeel het boven ſte 't plaetſken ende zyn over-ſteken is t ſeſte deel der breede van de ſiplobate. Het bovenſte Cymatium of Coznice der ſiplobate word ten eerſten gedeplt in twee deelen: ende het bovenſte deel van dien word wederom gedeplt in dyp deelen de twee deelen maken de faſcie onder 't cymatium de ſima. Het beneden ſte deel in vyf deelen gedeplt ende ſoo het vierde deel de faſcia en de de dry maken de ſima: wiens ſeſte deel boven is het plaetſken. Dit moet alles in 't vierkant overſtelen gelijck de Baſis.

De Baſis op de ſluicke zyde moet eerſt gedeplt worden in dyp deelen een deel is den Plinthus/ende de twee deelen worden gedeplt in vyf ander deelen 3 van dien worden de ſima ende 2 den Thorus. Het beneden ſte ſeſte deel der ſima ende 't bovenſte derde deel van den thorus worden ghelieden den 2 regulen. 't bovenſte ſluicke Cymatium word ghemaeckt ghelijck 't cymatium op de rechte zyde. Op de ſiplobate ſetuen den Architect met ſyn cymatium alſo gedeplt in twaelf deelen boven der ſiplobate 2 deelen de 16 van die deelen ſullen de dicte des ſchachts beneden: ende de twee deelen zyn het uyt ſteken oft de dicte van het Cymatium. Als dat gyp van die 16 deelen een deel maeckt ſoo ſal den ſchacht van ſeſtien deelen met de Basis ende haer Baſis hoogh ſullen zyn 18 deelen.

Dat cymatium dat op de ſiplobate geſet word/ heeft de half dicte des ſchachts/ende word gedeplt in dyp deelen d een is de faſcie beneden/ de reſterende twee deelen ghedeplt zynde in dyp / ſo is een deel den bovenſten thorus. Het ghene datter overblijft word ghedeplt in 2 maal 6 deelen twee van dese deelen zyn de middelſte ſtraga. ende een deel is tot behoef van den regule onder den thorus: ende de een half deel is voor den regule oft plaetſken boven de faſcie: ende het plaetſken dat op de ſiplobate is dat is een half deel onder 't cymatium dat onder is dat is een heel deel. Den regule op den thorus ſal aldus ghemaeckt worden. De rechte dese ſiplobate 12 deelen / een half deel dat die 2 deelen in weſen de breede ende projectura des regels. Het ganſch ordre van dese Columne met Cymatium blijft ghenoegſaem in de Scenographie die wy ghetekent hebben met de letter H.

Het verdunnen des ſchachts word ghemaeckt

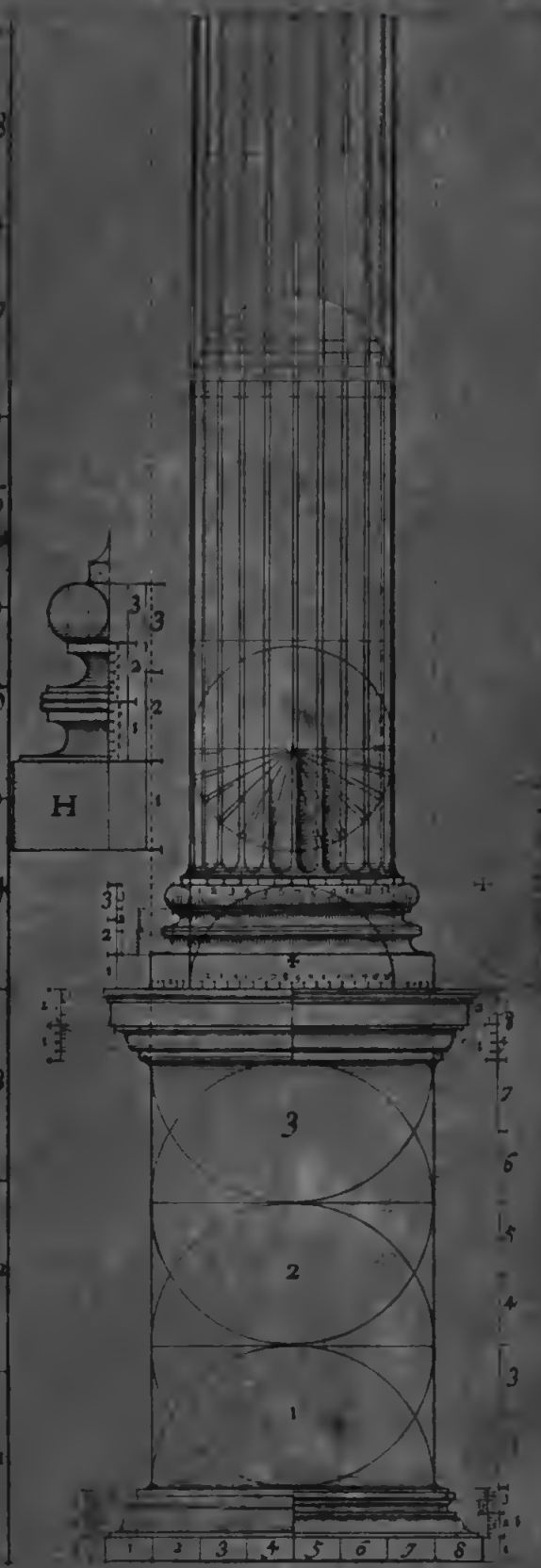

IONICA

11

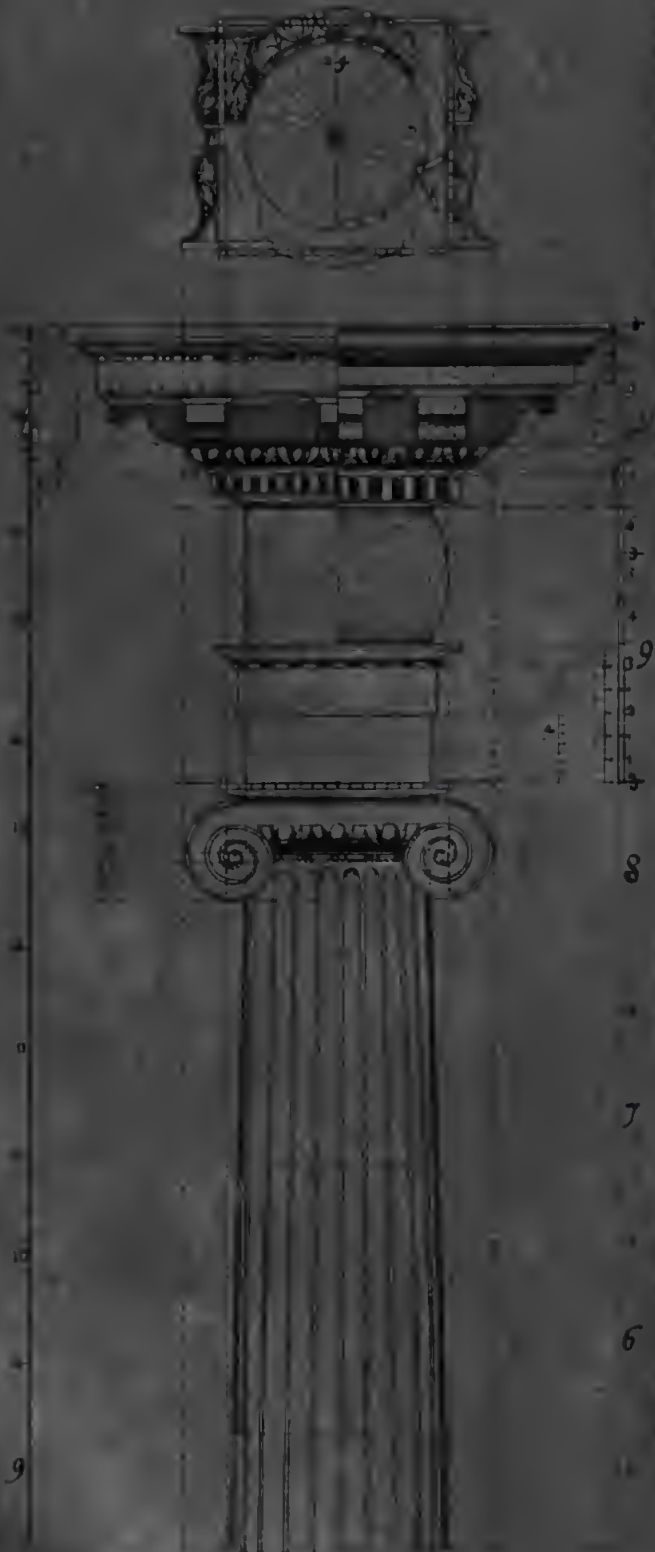

enſeigné en la premiere Ionique, mais les enroulementz ſ'ront faitz, & tirez, ainſi qu'il ſera enſeigné en la volupte du grand Chapiteau, ſi apres declaré. ſeront & dont l'Eſpiſſeur, Fuſte, & Cornes, la hauteur de laquelle eſt la quatriſme partie de la hauteur du trone, laquelle tu partiras en 10 parties, d'icelles ſ'ront donnees à l'Eſpiſſeur, à la Fuſte & quatre à la Corniche. l'Eſpiſſeur ſera party en 6, l'une pour le Sime & les 5 reſtantes ſeront party en 12 trouueront la Fuſte Inferieure 4 le demeurant en 11 pour la Fuſte Superieure la Figure enſeigne comment il faut mettre ſus la projecture les 3 autres parties, des 4 parties reſtantes pour la Fuſte ou Aſpleue de vingt ſeront pour la Cornice, comme l'on peut veoir en ceſte Figure.

La Cornice ſera diuiſée en 6 parties la premiere ſera la moytié de la derniere pour l'Echine, mais l'on taire, la quatriſme pour le Sime, tu donneras 2 parties aux mutilles, 1 pour la Coronne & la derniere pour la chappe partie des mutilles ſera la face ſur les quarrez.

Les mutules ſeront eſleues en hauteur de la trentieſme partie Superieure ſa & la Sime la quelle ſera donnée à la ligne Superieure, toute la projecture de la Corniche, ſera autant comme la hauteur d'icelle laquelle au coſté gauche ſera diuiſée en douze parties, ſçauoir en onze parties, 7 pour le Sime, 1 la Dentelle, 3 les Modilz 2 la Coronne, 2 la Superieure, pour la Soubſtraction des 3 parties reſtantes l'Echine la Dentelle, partie ſeparée ſera pour la Dentelle & la partie quatriſme de la Dentelle, ſera la haute couuerte l'Echine. Modilz ſeront diuiſez l'Echine, ſa & les Modilz ſeront diuiſez en quatre partie le Mutille, ſera le Sime auſſi haut & ſoit eſleue, enhaulſee, & leuee, la projecture ſera auſſi grande que la hauteur, toutes cauez ainſi que Cornice comme le trouuerez en ceſte Figure. La Corniche n'a point de partition. Mais le Sime Superieur ſera diuiſé en 6 parties, une ſera pour l'Aſtragale de la Sime projectee en ſorte ſera couuerte, le reſte ſera donné à la Mouſle. Toute ceſte Corniche ſera ornée de 24, en telle Corte comme la Figure monſtre.

De IONISCH CAPITEEL

Dat IONISCH CAPITEEL

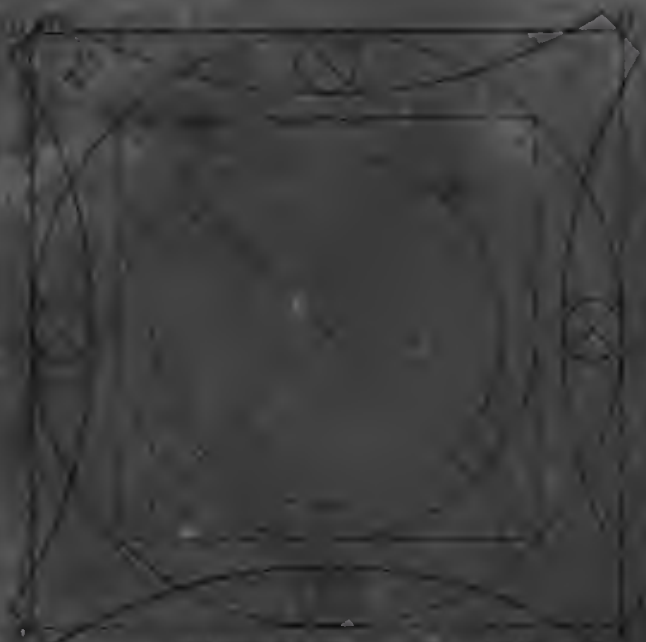

D. CORINTISCH CAPITEEL

De CORINTISCH CAPITEEL.

D

CHAPITRE CINQUIESME

CORINTHE

Quatrieſme Ordre.

LA quatrieſme Colomne eſt comparée a vne pucelle, ainſi que lauons declaré en la preface. La haulteur de laquelle ſera diuiſée en huict parties.

La huictieſme partie de ceſte ſçauoir celle de bas ſera partie en 22 parties, nottées auec les letter A. B. Apres laiſſées a chacun coſte troys parties, au projecture du Sime, huict de ſes 8 parties ſont la hauteur du Sime. Et les reſtantes parties 16 ſont la groſſeur de la tige par en bas.

Ceſte Colomne ainſi diſpoſée en huict parties. Faut entendre que la haulteur du Chapiteau, n'eſt comprins en ſes parties la baze contient la moityé du diamettre, non compris le dernier filet & doucine. La quatrieſme partie d'icelle eſt la haulteur du Plinte, le reſte ſera diviſé en cinq parties. L'une ſera pour le thore ſupetieur, Plus ſoit encor party l'une deſdites cinq parties, Et l'une Iointe a la partie cinquieſme Inferieure, ſera le thore Inferieur.

L'eſpaſſe entre les deux thores partiras en douze. 2 parties ſont deux thores, vne partie & demye faict la regle, de deſſoubz le Thore Inferieur. Et l'autre demye faict la regle deſſus les thores, & vne partie & demye lame ſoubz les thores.

Mais lame ſur le thore Inferieur, aura la largeur de deux troiſiemes d'une partie, lame ſur la baze ſe fera auſſi. Tu partiras la groſſeur de la tige en douze, l'une de ſes parties eſt la dimynution du tronecq, & vne partie & demye, eſt la largeur de lame, & vne partie & demye eſt la projecture. La projecture des membres reſtantes eſt telle comme l'on voit a l'Ichnographie, ou platte forme du Sime nottée avec la lettre R.

Le Chapiteau a eſté expoſé ſi debvant, tant en ſon plan Queſlevation.

L'on dimynue le tronecq de ceſte columne, comme il eſt enſeigné & en la colomne Ionique, l'on y fait auſſi des Caneleures come a la Ionique, ſinon le bas deſdites caneleures leſquelles ſeront remplies de demye rondes, en forme de fleute ou baſtons, ainſi qu'il le remarque en la preſente figure. Apres le Chapiteau ſuit l'Eſpiſtile de meſme haulteur, la ſeptieſme partie d'iceluy eſt la Sime, laquelle on partera en trois, lame eſt une & la Sime deux, le reſte de l'Eſpiſtille ſera party en douze, a on donnera trois d'icelle a la facye infereure, quatre a la facie du milieu. Et l'un a la ſupericure la

CORINTHIA. I.

DE vierde Columne wort om haer cieraet ende propere teere dunheydt wil ghelijken op een schoone jonghe Maegt. De hooghde van dese Columne sulck deplen in acht deelen / ende een van dese deelen in vyf deelen ghedeplt zijnde / soo sal een deel boven blijven staen.

Dat achtste deel der Columne beneden wordt ghedeplt in twee-en-twintigh deelen / ghetelicnt mette letteren A. B. ende so groot is de breede van den Plinthus : Daer na soo laet op elcke zijde drie deelen staen totte projecture ofte oversteecken van het cimatium / acht van dese deelen maecken de hooghde des cimatij : Ende de resterende sesthien deelen maecken de dichte des schachts beneden.

De Columne metten Capiteele ende het benedenste Cimatium moet neghen mael soo hooghe zijn als den Schacht dick is.

De Basis van de Columne heeft inde hooghde de halve dichte des schachts : 't vierde deel van dien is de hooghde van den Plinthus / de reste wort ghedeplt in vyf deelen / waer af een deel is den bovensten thorus. Daer naer deplt een van die vyf deelen in vier deelen / ende een deel van die vier deelen / gevoecht tot het benedenste vyfde deel / soo is dat den benedensten Thorus.

Het spatium tusschen de twee thorus sulck deplen in twaelf deelen / twee deelen maken twee Astragalos / een half deel maeckt den regel onder den bovensten Thorus / ende d'ander helft maeckt den reghel oft plaetjen boven de Astragalen / ende een helft het plaetjen onder de Astragalen.

Maer het plaetjen op den benedensten thorus sal twee derdedeelen van een deel breedt zijn. Het plaetjen op de Basis wordt ghemaeckt aldus : deplt de dichte des Schachts in twaelf deelen / een van die deelen is het verdunnen des Schachts / ende een half deel is de breede van't plaetjen / ende een half deel is de projecture. De projecture der resterender leden is suler alsmen sien mach inde Jchnographie / oft platte fozme van't Cimatium / getelicnt mette R.

Het Capiteel dat boven op den Schacht geset wordt / is alsoo hooghe als den Schacht beneden dick is. Het sevenste deel des gantschen Capiteels is synen bovensten Abacus / ende heeft soo verre oversteecken als de Basis. De platte fozme des Capiteels ende het fatsoen van de Loveren oft Bladeren ende Voluten / die wort bewesen in de Figure des grooten Capiteels.

Ten eynde des Schachts is de Tenia / hoogh wesende het twaelfste deel der dichte des schachts / ende wort ghedeplt in drie deelen / waer af dat het plaetjen een deel is / den Astragalus twee deelen / de projecture is soo groot als de hooghde. Den Schacht van dese Columne wordt verdunt / soo alsmen sien mach in dese Figure van de eerste Jonica.

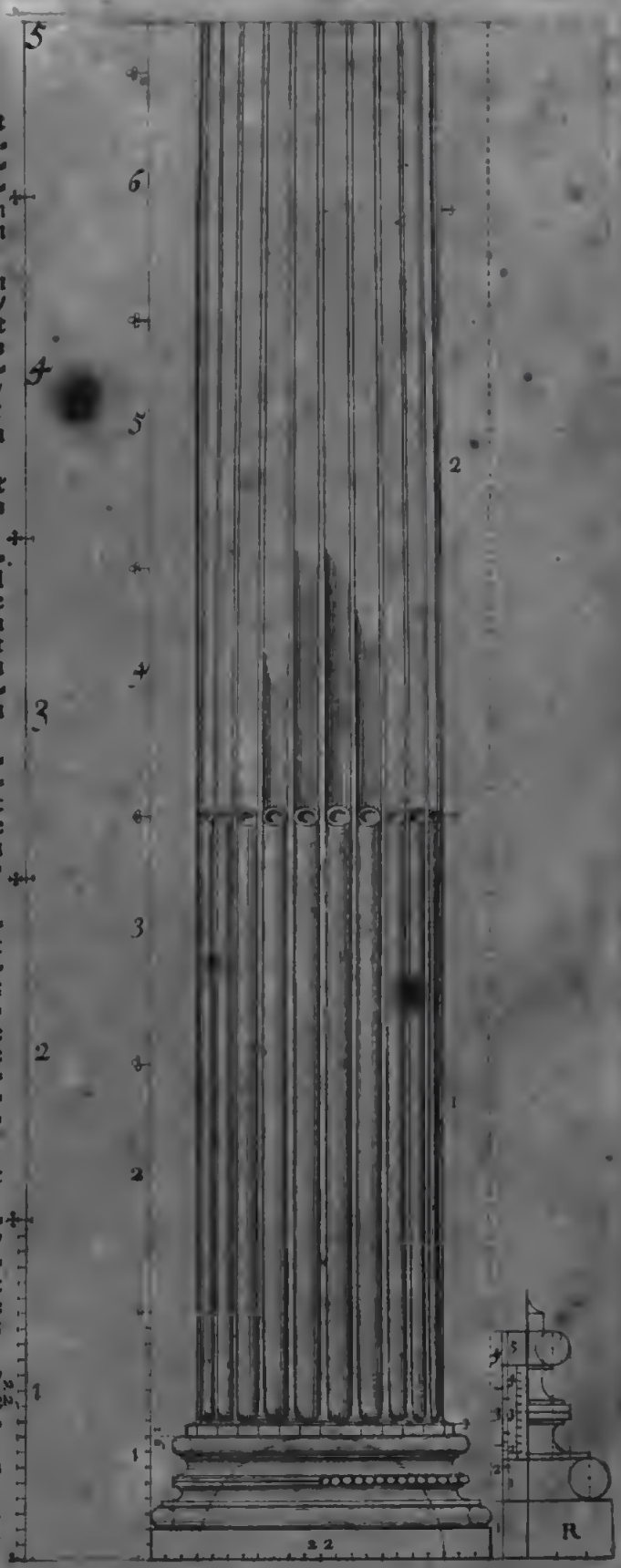

CORINTHIA
1

Ende hy wort gestrieert gelijck den Schacht van Jonica 11. Maer het benedenste derden-deel der hooghde des Schachts wort gevult ghelijck als een pype oft stock / soo alsmen sien mach in dese Figure. Na dat Capiteel volght dat Epistilium / wesende vander selver hooghde: Wiens sevende deel is de Sima / welcke men deplen sal in dipe deelen / waer af dat het plaetjen een deel is / ende de Sima twee deelen. Die reste des Epistilij wordt ghedeplt in twaelf deelen / waer af dat de dipe deelen gegheven worden der benedenster Fascia / vier deelen der middelster Fascia / ende vijf deelen der bovenste Fascia. Dat achtste deel van de bovenste Fascia / maeckt den Astragalus onder de Fascia. Item het achtste deel van de middelste Fascie / maeckt oock eenen Astragalus : Ende dese worden over-ghesteken ende op gheset / soomen sien mach in de Figure. Hier nae volgt de Phypse / Wiens hooghde ghemaeckt wordt aldus: Depld dat Epistilium in vier deelen / vijf van die deelen is de Phypse hooghe.

Een achtste deel der Phypse werd toeghedaen voor den Sima boven de Phypse / dewelcke ghedeplt wordt in dipe deelen / daer heeft het plaetjen een deel / ende de Sima twee deelen. Naer de Sima volgt den Denticulus / die is midtsgaders sijn plaetjen / soo hooghe als de middelste Fascia des Epistilij of Architrabe / ende dit plaetjen heeft het sevende deel der hooghde.

Den Denticulus oft Tant heeft soo veel over-stekens als hy hooge is / ende dese Tanden oft Craegh-steenen sijn half soo breed als sy hooghe sijn / ende de spatie soo sy van een staen / heeft twee derde deelen der breede.

Op den Denticulus oft Craegh-steen setmen den Echinus / die moet also hooghe sijn als de benedenste Fascia der Architrabe.

Hier naer volght de Cozone / die is soo hooghe als de middelste Fascie der Architrabe / twee deelen van dese Cozone maken de Fascie / het derde deel maeckt de Sima die op de Fascie gheset wordt.

Boven in 't opperste vander Columne setmen de Cozonice of opperste Sima. Ende de hooghde van deser Cozonice is een sevenste deel meerder dan de middelste Fascie vander Architrabe : Ende dit deel is het Plaetken boven de Sima / ende sijn over-steecken oft projecture is een vierhant. Maer die gantsche Cozonice salmen in het vierhant overstrijken / daer toe doende twee quadraten van het plaetjen oft regule.

Eñ hier mede sal de Columne haer Symmetrie ende proportie hebben / so als sy by die Architecten in voorleden tyden te Cozinche / te Roome / te Venetien / ende in andere plaetsen ghebruyckt is ghe weest.

huictieme de la facie superieure, fait le Thore soubz la facie, aussi la partie huictiesme du facie au milieu, fait aussi vn Thore, & ceux se projettét cõme la figure l'enseigne, s'ensuit sa Frise, tu feras a la haulteur en ceste forme, tu partires l'Espistille en quatres parties, cincq de seu parties sera la haulteur de ladite Frise.

La dentelle ou la dent se projette, aultant que la haulteur & ses dents sont la moitié larges que haultes, & l'espasse dentre deux troisiesme de la largeur.

Sur la dentelle on met Lechine qui doibt estre si haulte que la facie iuserieure de l'Architerave.

Apres vient la coronne, laquelle doit estre si haulte que la facie au milieu de l'Architerave, deux parties de ceste coronne sont la facie, la partie troisiesme fait la Sime, laquelle on met sur la fasie, a la superieure partie de ladite colomne.

La haulteur de ceste cornice est la partie septiesme de la facie au milieu de l'Architerave, & ceste partie est lame sur la Sime, & sa projecture est carrée, mais la Cornice totale se doibt projetter au carré, adjoutant deux carreez de filet.

Ainsi faisant ceste colomne aura sa Simetrie comme les Architectes lont reduite.

E I.

CORINTHE

C

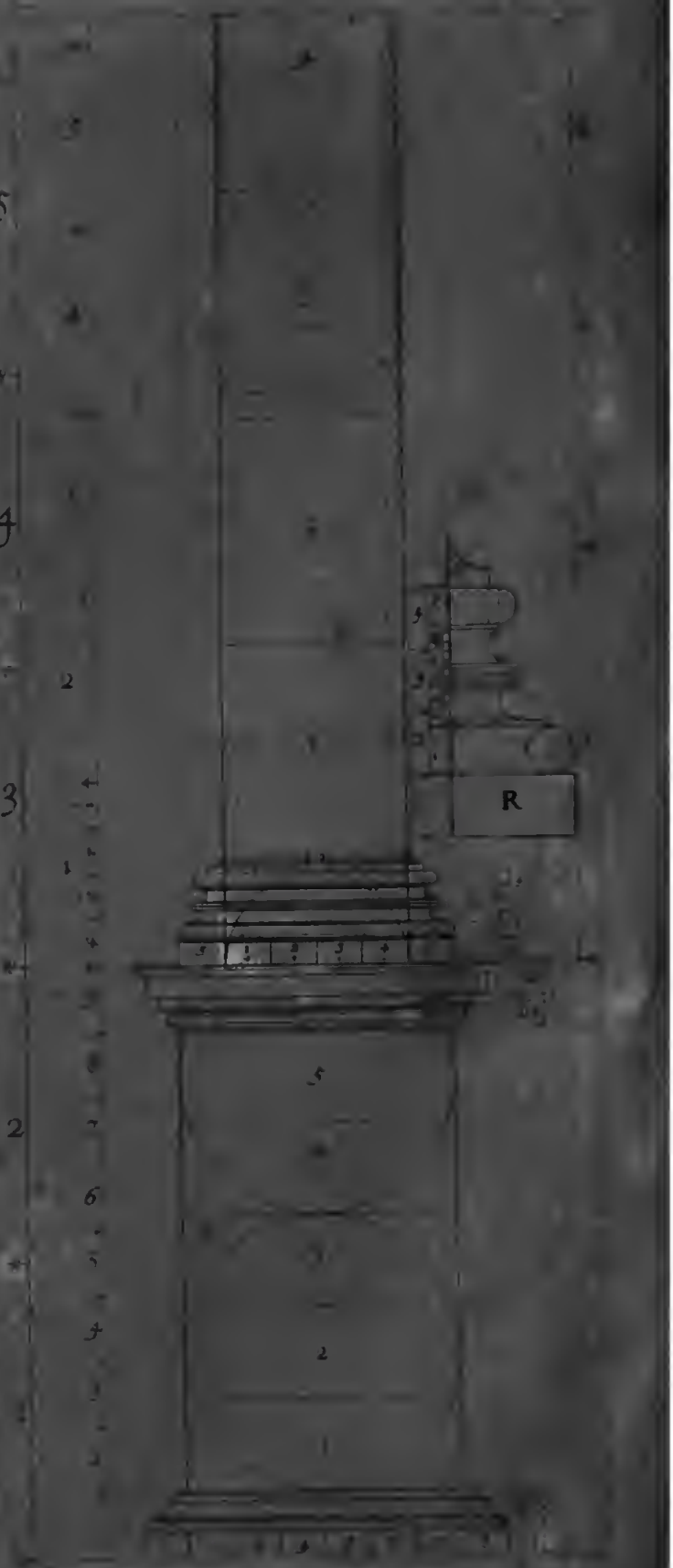
R

CORINTHIA

COMPOSEE,
cinquieme & der-
niere Ordre.

LA Colomne cinquiéme & derniere, s'appelle compoſée ou compoſite, dautant qu'elle eſt erigée, & compoſée, des autres, la hauteur de laquelle ſera diviſée en 13. La Stilobate en aura troys, que tu diviſeras en 10. Desquelles parties, l'une ſera la Cornixe, une la Baze, & la Morte des parties reſtantes, ſera pour le Stilobate, la Baze dudict Stilobate, ſera diviſée en 7. 2 ſera la facye, une le Thore, 2 la Sime une, le Trochile, & l'autre l'Aſtragale, les deux parties du Sime, ſeront partiez en 6. Ainſi les lames, auront a chacun coſté, une partie d'icelle, la groſſeur de la Baze, eſt la ſixiéme partie de la largeur, du Stilobate, la projecture ou ſaillye des membres eſt notée a la Figure. Le coſte droict de la Cornixe du Stylobate, ſera party en cinq, l'Aſtragale avec lame en aura une, la Frize deux, la couronne 2, les 2 reſtantes ſont la facye, la quatrieme partie de la Frize, eſt le filet, ſoubz la couronne. La Cornixe & la Baze ſeront de meſme hauteur, le pied deſtal ainſi compoſe, ſera plus la tierce, de la Colomne, la groſſeur de laquelle, ſera faitte ainſi, qu'il a eſté enſeigné en la Colomne Corinthe, & pour treuver ſon dimynument, ſera la tige, partie en 12, 2 d'icelles ſeront ſon dimynument, une partie & demye ſera la largeur de lame, & une partie totale ſervira, pour la ſaillye, tant le Chapiteau, la tige, la tenie, que le dimynument, ſera faict comme il a eſté enſeigné cy deſſus, & auſſi a la Corinthe, ſinon quelque changement de ſculages, & roulcaux, que tu remarqueras, tant en l'un qu'en l'autre Chapiteau, Ainſi faiſant c'eſte Colomne, aura ſa parfaitte Simetrye. Les concanirées de ceſte Colomne ſont enſeigneez, par les lettres H. M. N.

Si l'on vouloit plaſſer, ceſte Colomne en lieu haut, ſuivant ſon ordre, l'on ſera ſa Baze a la Ionique premiere, ou Corinthe premiere.

V.

COMPOSITA.

DE vijfde Columne heet Compoſita om dat ſe uyt ander Columnen t' ſamen geſet ende te gader ghevoeght is. De gantſche hooghde van deſer Columne moet eerſt ghedeplt wozden in 13 deelen/ waer af de Stylobate 3 deelen hoogh zijn ſal deſe ſuldp deplen in 10 deelen/ ſo komt een deel te weſen de Coronice boven/ een deel de Baſis beneden/ ende de helft van de reſterende deelen ſal weſen de hzeede der Stylobate. De Baſis der Stylobate ſal gedeplt wozden in ſeven deelen / twee deelen zijn de Faſcia / een deel den Thozus/ twee de Sima een den Trochilus / ende een den Aſtragalus. Een derdendeel des Aſtragali maeckt den regule boven de Scotia: Ende den bovenſten regule heeft de halff hzeede des Aſtragali. De twee deelen der Sima ſullen ghedeplt wozden in ſes deelen / ſoo hebben de plaetjens op beyde zyden elck een deel. De dichte der Baſis is een ſeſde deel van de hzeede der Stylobate. De projecture der leden is ſulcks gelyck als de Figure uptwiſt. De rechte zyde vande Cozonice der Stylobate ſal ghedeplt wozden in vijf deelen / daer af heeft den Aſtragalus met 't plaetjen een deel/ de Phzpſe twee deelen / de Cozone twee deelen. Een derdendeel van de Cozone maeckt de Sima/ de twee reſterende deelen maecken de Faſcia. Een vierde deel der Phzpſe is den regule onder de Cozone. De Cozonice is ſoo hooghe als de Baſis / de ſlincke zyde der Coronice moet ghedeplt wozden in ſeven deelen/ een deel ſuldp geven den Aſtragalo ende dē regule/ twee der Phzpſe/ een den klepnen Eyſtnus/ dzie der Cozone / ſoo dat een deel de Sima make / ende twee deelen de Faſcia. Elck deel oft lit moet in het werkart overgeſtelen wozden/ dat is/ dat de projecture van elck deel moet ſoo groot zyn als elcx hooghde. Op de Stylobate ſetmen den Schacht/ wiens dichte hoozt gemaeckt te wozden/ ſoo gheſepdt is in de Coznthiſe Columne/ te weten alduys: deplt de hzeede der Stylobate in ſes deelen/ ſo maecken de vier deelen de dichte des Schachts/ ende de reſterende twee deelen maken de hoogde van de Baſis. De Columne/ midtſgaders haer Baſis ende capiteel/ is tzenmael ſo hooghe als 't benedenſte des Schachts dick is. De Baſis des Schachts is ſoo hooghe als den Schacht beneden half dick is. Ende heeft de ſelve deelen ende ſymmetrie gelyck de Corinthia. Het plaetjen dat gheſet wozdt op de Baſis daer de twaelf deelen in ſtaen / wozdt alduys ghemaeckt : Deplt de dichte des Schachts in twaelf deelen / twee van die deelen zyn het verdunnen des Schachts een halff deel is de hzeede des plaetjens / ende een geheel deel is zyn overſtelen. Het Capiteel/ den Schacht/ de Tenia het verdunnen/ wozt ghemaeckt ſo als gheſepdt is in de Coznthia/ de Columne mach geſtriceert wozden naer de Jonſche / ende oock ſomtuyts naer de Cozinthiſche mode. Op het capiteel ſetmen de Architrabe / die is ſo hooge als den Schacht der Columne boven dick is/ ende wozdt uyt-ghe-

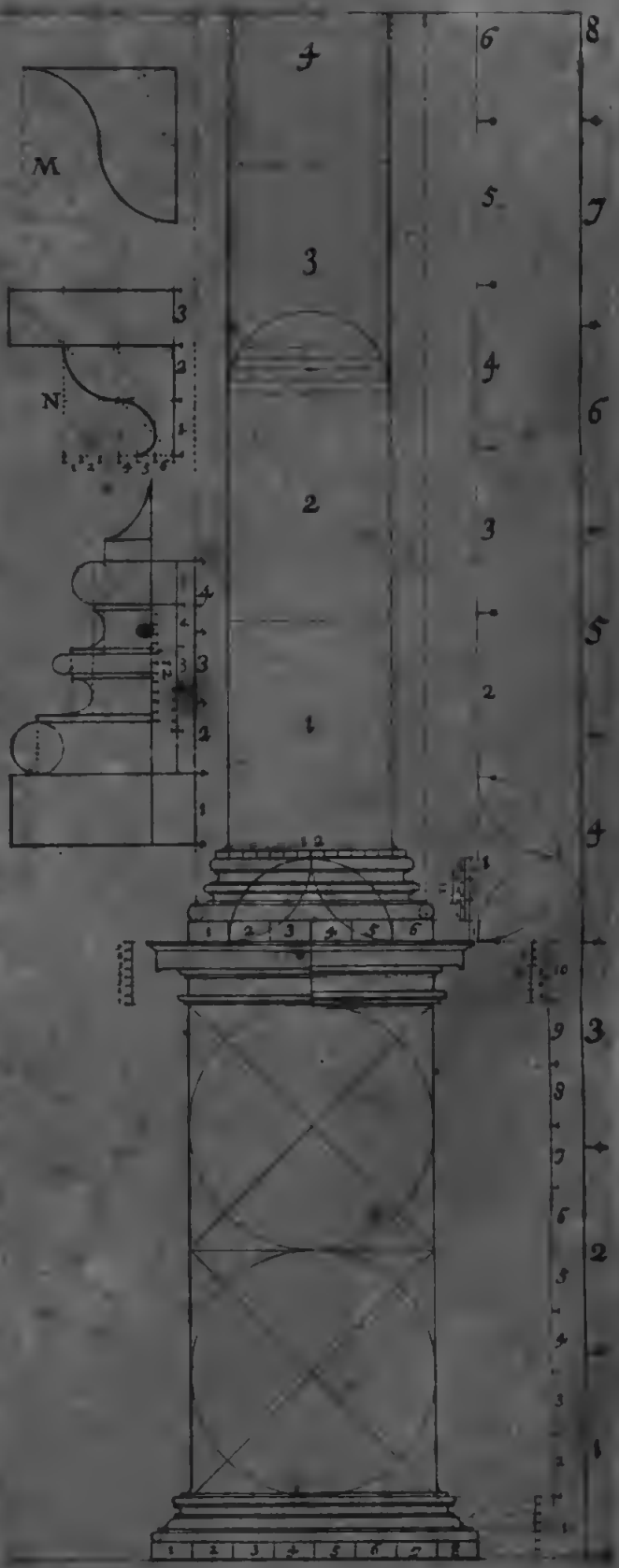

COMPOSITA

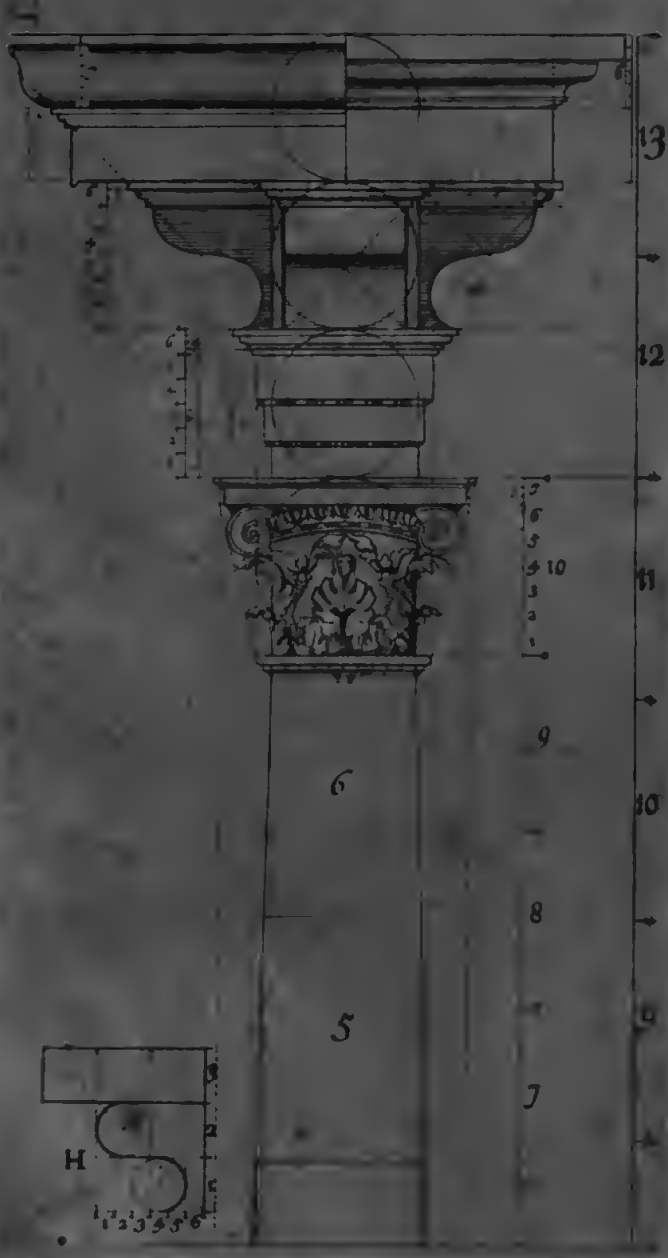

deplot gelijck het Jonisch ende Corinthisch capiteel / soo als blyckt in de Figure. Naer d'Architrabe volght de Phypse met te Mutilen / ende is soo hooghe als den Schacht boven dick is: Deplt de Phypse in ses deelen / so is een deel de Sima boven de Mutilen. Die Mutili zijn soo breet als sy hooghe zijn / ende worden gewyst upt-ghegroeft / als blyckt by de Figure. Het spatium tusschen beyde moet vierkant zijn. Op de Phypse setmen de Corone / van ghelijcker hoogh de. De helft der Corone is de Sima d'ander helft is de Corone boven de Mutilen. Een vierde deel der Corone aen de sluicke zyde maeckt een kleyn Sima oft Cornisien boven. Een seventste deel der bovenste Sima / dat sal wesen den Abacus. Alle de deelen der Corone moeten elck in het vierkant overstelien. Dat bovenste deel der rechter zyden moet ghedeplot worden in ses deelen. Het benedenste van dese deelen maeckt den Echinus onder de Sima: De drie deelen maecken de Sima / ende twee deelen maken den Abacus. De Corone heeft soo veel overstelens ende projecture als de Sima die boven de Mutilen is: naer de bovenste Sima word overgestreecken ende heeft haer projecture in het vierkant.

In deser manier heeft dese Columne haer symmetrie / ende sy eynt ende volbrengt haer hooghde in 13 deelen / als 't blyckt in de Columne te Roome in 't Amphitheatrum / de welck men nu ter tydt heet Coloseo. In wat manieren de Simen of Coronen kroon upt gheholet worden / blyckt in de Figure by dese letteren H. M ende N.

Is 't saecke datmen dese Columne op een hooge plaetse setten wil / soo salmen de Basis des Schachts maken na de mode van de eerste Jonika oft de eerste Corinthia.

TUSCANA
I

DORICA 2

IONICA
3

CORINTHIA
4

COMPOSITA